

УДК – 130.2:159

В. Лобас, Н. Габрусєва

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

БУДЕННА СВІДОМІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ РОЗВИТКУ

При аналізі структури суспільної свідомості необхідно чітко уявляти наявність в ній двох рівней: науково-теоретичного та буденного, повсякденного. Важливість розвитку буденної свідомості у всі часи була актуальною, адже її носії завжди превалювали в суспільстві, а внесення в неї елементів теоретичної свідомості, передових ідей і сподівань є неодмінною умовою розвитку повсякденної свідомості людей. Що ж являє собою буденна свідомість, які її особливості і прояви? Це - неоднорідна, стихійно сформована сукупність теоретично неузгалянених емпіричних знань, уявлень, почуттів і настроїв, що породжені повсякденним досвідом, впливом найближчого соціального середовища, його звичаями і традиціями. Суттєвою рисою буденної свідомості є її стихійність як наслідок тісного зв'язку з психологією, якій властиві елементи несвідомого. Саме ця риса приводить інколи до несподіваних зигзагів у настроях і невиправданих діях людей. Стихійність буденної свідомості зникається з такою її особливістю, як несистематизованість, тобто відсутність в ній певної системи знань. Цим зумовлюється певна інертність, розпливчастість буденної свідомості, можливе сприйняття нею зовнішніх зв'язків як суттєвих. Серед інших суттєвих рис буденної свідомості, зазвичай, виділяють категоричність суджень, буденно-логічна диз'юнкція «або-або», сталість її компонентів, значну роль традицій, звичок, стереотипний спосіб мислення, що межує з консерватизмом. У структурному відношенні буденна свідомість являю собою багатопланове неоднорідне духовне утворення. В ній виявляються «поверхи», зрізи, які відрізняються ступенем віддаленості від науково-теоретичної свідомості. «Верхній поверх» буденної свідомості, який ближчий до науково-теоретичної, включає в себе запас емпіричних знань, здоровий глузд з його наївним реалізмом і елементами сихійної діалектики. Здоровий глузд виступає як ядро буденної свідомості, він забезпечує людині орієнтацію в повсякденних умовах і тяжіє до теоретичного рівня. Для «нижчого поверху» характерні елементи ілюзорності, ірраціональності, різних марновірностей і забобонів, які часто закріплюються в звичках, звичаях і традиціях. Виразники цього зрізу зазвичай обмежені вузькістю сприймання, схильністю проходити повз дивне і цікаве, нездатністю бачити і розуміти наявне. Проте міцного «перекриття» між «поверхами» немає, вони проникливі. Тому в здоровому глузді можуть виявлятися і деякі відсталі, зістарілі, хибні, обивательські думки. В свою чергу, здоровий глузд, який стоїть ближче до науково-теоретичної свідомості, активно впливає на нижчий зріз, сприяє проникненню в нього твердих поглядів на речі, очищенню від помилкових поглядів на дійсність. Наявність у буденній свідомості нижчого, «компрометуючого» зрізу інколи приводить до розгляду її в цілому, як алогічного, відживаючого. Така оцінка буденної свідомості, мабуть, є наслідком того, що при її аналізі не враховуються всі конкретні умови соціального середовища, в якому відбуваються становлення і розвиток повсякденних уявлень, поглядів, думок. Буденна свідомість не зникає, не відмирає, не поглинається науково-теоретичною, а така думка зустрічається у деяких дослідників. Буденна свідомість якісно перетворюється. Збагачена елементами науково-теоретичної свідомості, передовими ідеями розвитку суспільства, наповнена глибокими почуттями патріотизму і відповідальності за долю країни, вона перетворюється на повсякденну, практичну свідомість, здатну активно і цілеспрямовано скеровувати діяльність широких народних мас на реформування суспільства.